

Suchý, Petr: Reagan a říše zla. Vývoj americké zahraniční politiky a vztahů mezi supervelmocemi v letech 1981 – 1989.
Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004,
284 stran, ISBN 80-7325-046-2

Šárka Waisová

Jak Petr Suchý předznamenává názvem knihy *Reagan a říše zla. Vývoj americké zahraniční politiky a vztahů mezi supervelmocemi v letech 1981 – 1989*, věnuje se především zahraniční politice dvou funkčních období administrativy amerického prezidenta Ronalda Reagana. Suchý si v úvodu knihy vytyčil tři výzkumné záměry: 1. „provedení komplexní analýzy prvků, jež Reaganova administrativa považovala v rámci zahraniční politiky pro svůj přístup k Sovětskému svazu za klíčové“ (s. 6), 2. demonstraci formulace a konzistentního využívání koncepce zahraniční politiky (s. 6) a 3. poukázat na skutečnost, že konzistentní dlouhodobé setrvávání na vymezených „pozicích bylo významnou příčinou změny sovětského chování v mezinárodním systému i důvodem pro jeho akceptování většiny návrhů předložených Reaganovou administrativou“ (s. 6).

V první části knihy seznamuje Suchý čtenáře s americkou zahraniční politikou vůči SSSR, resp. se zahraničně-politickými koncepcemi prezidentských administrativ v USA před nástupem Ronalda Reagana, především se zahraniční politikou prezidentů Nixona, Forda a Cartera. Suchý v této části textu vytváří základní prostředí pro dobré porozumění dalšímu zkoumání americké zahraniční politiky, k němuž se dostává v dalších částech knihy.

V následující části knihy (ve třetí kapitole) se autor věnuje vývoji zahraniční politiky Reaganovy administrativy v prvním funkčním období. Suchý seznamuje čtenáře s hlavními aktéry podílejícími se na tvorbě zahraniční politiky USA; na tomto místě jmenuje především ministerstvo zahraničních věcí, ministerstvo obrany, poradce pro otázky národní bezpečnosti, Národní bezpečnostní radu, členy štábu Bílého domu a velvyslankyni USA při OSN. Autor dále zkoumá vytváření formální koncepce americké zahraniční a bezpečnostní politiky (především obrannou strategii) vůči SSSR, roli ekonomických nástrojů v politice zadržování, odstrašení a nátlaku (např. (ne)zrušení embarga na dovoz obilí do Sovětského svazu), vliv odzbrojení a kontroly zbrojení na proměnu americko-sovětských vztahů a vliv událostí mimo osu USA-SSSR

na jejich vzájemný vztah (především vliv polské krize a neochotu západoevropských států snížit objem rostoucí obchodní výměny se Sovětským svazem).

Jako hlavní determinanty tvorby zahraniční politiky Reaganovy administrativy v prvním funkčním období vidí Suchý 1. „poučení“ z détente, kdy přílišné ústupky ze strany USA neměly požadovaný efekt (détente nepřesvědčilo a neodradilo SSSR od vstupu do Afghánistánu), a 2. „poučení“ USA z vedení vietnamské války, která v americké veřejnosti vyvolávala odpor vůči ozbrojenému postupu USA proti SSSR, resp. komunistickému nebezpečí. V rámci třetí kapitoly se také Suchý rozsáhle věnuje vzniku koncepcí bezpečnostní politiky, obranné strategie a posilování amerického vojenského potenciálu. Čtenář si může především vytvořit plastickou představu o modernizaci a vybavení amerických ozbrojených sil a principech a fungování strategické obranné iniciativy.

Ve druhé části knihy zkoumá Suchý vývoj americké zahraniční a bezpečnostní politiky vůči Sovětskému svazu ve druhém funkčním období Reaganovy administrativy. Autor se zde zaměřuje na několik podstatných témat, která – jak se zdá – vytvořila základní prostředí pro cestu k ukončení konfliktu Východ – Západ. Klíčovými tématy pro modifikaci americko-sovětských vztahů ve druhé polovině 80. let se stalo pokračování jednání mezi USA a SSSR o kontrole zbrojení a odzbrojení a především výměna v sovětském vedení, kdy se generálním tajemníkem KSSS stal Michail Gorbačov. Autor velmi dobře mapuje a vyhodnocuje opatrný postup v jednáních mezi Reaganem a Gorbačovem a seznamuje čtenáře s tématy, která byla projednávána na summitech v Reykjavíku, Washingtonu a Moskvě. Suchý se snaží odhalit hlavní linie americké strategie a tvrdí, že hlavním klíčem k Reaganově úspěchu bylo právě konzistentní a dlouhodobé jednání a dodržování principů, které si Reaganova administrativa stanovila již na počátku 80. let.

Ačkoliv je kniha Petra Suchého velmi zajímavým příspěvkem do diskuse o proměnách konfliktu Východ – Západ, potýká se s několika problémy. Na úvod je potřeba říci, že obtíže, s nimiž se text potýká, nemají ráz odborný, ale spíše technický, tj. znesnadňují čtenáři orientaci a porozumění textu. Prvním problémem textu, který považuji za jeden z nejzávažnějších, je nepřítomnost seznamu zkratk a akronymů. V textu se sice vyskytuje řada akronymů, které jsou českému čtenáři dobře známy (např. SALT, START, SDI), ale také těch, s nimiž se český čtenář setkává jen zřídka (např. MBFR, ICBM, SLBM, GLCM). Suchý sice vysvětlí význam akronymu, použije-li jej poprvé (výjimkou je snad COCOM, který zmiňuje na str. 15, ale vysvětlení se čtenář dočká až na str. 77), ale dále se čtenář setkává jen s akronymem, což postupně vede k jistému zmatení, které zeslabuje přínos textu.

Druhým problémem textu, který může čtenáře zmást, je smíšené používání českých a anglických výrazů. Takovým příkladem jsou výrazy „deterrent“ a „throw-weight“. Čtenář, aniž by se řádně dozvěděl, co znamená výraz „deterrent“, zjišťuje, že „byl významně posílen americký deterrent“ (s. 102), „přikládali jaderným zbraním v Evropě roli deterrentu“ (s. 118) a „považovaly je za vlastní deterrent proti ...“ (s. 120). Mám zato, že český ekvivalent odstrašení je mnohem vhodnější. Podobně je tomu také s výrazem „throw-weight“, tedy užitečná hmotnost: „celková užitečná hmotnost všech tehdy rozmístěných sovětských ... raket přesahovala ..., zatímco throw-weight amerických se pohybovala ...“ (s. 130). Oba zmíněné problémy jsou, jak již bylo zmíněno, čistě technického charakteru a nemají v zásadě významnější vliv na kvalitu textu.

Je také škoda, že Suchý ve své knize výrazněji nezmínil osobnost, resp. osobnostní charakteristiky amerického prezidenta Ronalda Reagana a některé základní informace o americkém politickém systému, resp. o tvorbě zahraniční politiky v americkém politickém systému. V oboru mezinárodní vztahy se v posledních desetiletích stále častěji objevují práce, které se snaží ukázat, že charakter a osobnost jednotlivých nejvyšších zástupců mezinárodní politiky nasmazatelně ovlivňují průběh a výsledky jednání. Navíc podoba amerického politického systému, který v procesu tvorby zahraniční politiky poskytuje prezidentovi mimořádné pravomoci, k takovému výzkumu přímo vybízí.

Závěrem lze říci, že kniha Petra Suchého *Reagan a říše zla. Vývoj americké zahraniční politiky a vztahů mezi supervelmocemi v letech 1981 – 1989* je knihou velmi zajímavou a navzdory uvedeným výhradám či návrhům přinese čtenáři řadu zajímavých informací a čtenářských požitků.